

کامران نوروزی

حقوق دان

در میان تمام مشکلاتی که امروزه کشور را آن درگیر است، مشکل فیلترینگ از یک جهت آسان‌ترین آنهاست. اگر حل مسائل اقتصادی و بین‌المللی و تحریم‌ها و مشکلات دیگر مستلزم برنامه‌های دقیق، پیچیده و طولانی مدت است، مشکل فیلترینگ با چیزی شبیه زدن یک دکمه و خاموش کردن دستگاه‌ها و تجهیزاتی که فیلترینگ را انجام می‌دهند، انجام می‌شود.

فیلترینگ با همه دردسرها و هزینه‌های هنگفتی که روی دست دولت-ملت گذاشته، کلا بی‌فایده و بی‌ثمر بوده است.

اینک این پرسش را باید پاسخ داد که چرا برای یک کار غیرقانونی، شکست خورده و بی‌ثمر که صدها و شاید هزاران میلیارد تومان هزینه به دولت و ملت تحمیل می‌کند و موجب افزایش شکاف بین دولت و ملت می‌شود، این همه بافشاری وجود دارد و هیچ تحلیل کارشناسی یا اقدام سیاسی توانسته است تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران فیلترینگ را از این کار زیان‌بار منصرف کند؟

گمان‌ها بر این است که یکی از دلایل این اصرارها منافع اقتصادی سرشاری است که شرکت‌های متصدی فیلترینگ و فیلترشکن‌ها از این روند به دست می‌آورند. چه‌بسا این دو گروه در فرآیند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری درباره فیلترینگ نقش آفرینی مؤثری دارند.

اما غیر از این باید سریع یک دلیل تاریخی عمیق‌تر و تجربه دولت در ایران رفت.

به گواه تاریخ در ایران همواره از هر وسیله ارتباطی که ارتباطات بین‌افردی و جمعی را تسهیل و ترویج کند، به شدت هراس وجود داشته و تلاش شده است آن را تا نهایت امکان محدود کنند. اولین روزنامه‌ها در دوران قاجار به ایران وارد شدند و در دوره ناصری کم‌وبیش رواج یافتند. تاریخ سانسور نشریات در ایران همزمان با تولد نشریات است. با این حال رواج مطبوعات چنان شد که نشریات به یکی از پایگاه‌های ترویج انقلاب مشروطه بدل شدند.

سانسورهای خشونت‌بار مطبوعات در عصر رضاشاهی نیز ادامه یافت. نام محرم‌علی خان، در جهدار دون پایه‌نظمی را همه روزنامه‌نگاران شنیده‌اند که مسئول سانسور مطبوعات بود و به پشتوانه سرتیپ رکن‌الدین مختاری، رئیس شهرتانی وقت، تسهیم از کرده روزنامه‌نگاران و مطبوعات می‌کشید. در ۱۳۱۳ که رادیو وارد ایران شد، اداره شهرتانی در اطلاعیه‌های شرایط متعددی برای خرید و فروش و نگهداری و استفاده از رادیو و نصب آنتن رادیو بر بام‌ها صادر کرد. هرکس می‌خواست رادیو داشته باشد، باید از شهرتانی یا اداره پست و تلگراف و تلفن مجوز می‌گرفت.

بعد از سال‌های کوتاه فعالیت تلویزیون خصوصی معروف به تلویزیون ثابت پاسال، دولت این شبکه را منحل کرد و با تأسیس سازمان رادیو و تلویزیون ملی ایران، هر دو رسانه را در انحصار مطلق خود درآورد.

در تمام این سال‌ها سانسور همچنان بر کار رسانه‌ها حاکم بود.

در اوایل دهه ۶۰ که دستگاه فکس وارد ایران شد، وزارت پست در اطلاعیه‌های نگهداری و استفاده از این دستگاه را منوط به اخذ مجوز کرد. این بخش نامه آن قدر سست بود که هیچ‌گاه اجرا نشد. در همان سال‌ها خرید و فروش و نگهداری و استفاده از دستگاه‌های ویدئو ممنوع و مستوجب مجازات شد. چیزی نگذشت که سیاست تقابل با ویدئو نیز شکستی تمام را متحمل شد. وسیله بعدی گیرنده‌های خانگی ماهواره‌ای بودند که باز همان قصه تکرار شد. ممنوعیت، مجازات و برخورد‌های سخت و خشن چیزی بیش از دو دهه ادامه یافت. اما بالاخره دستگاه سیاسی بدون آنکه به روی خود بی‌آورد، قانون و فشارها به کناری رفتند. ورود اینترنت به عالم ارتباطات چالشی تازه و متفاوت آفرید. قصه تاریخی تکرار شد. به فاصله کمی دولت با فیلترینگ باز هم بر سر دسترسی به اطلاعات مانع تراشد. این بار رواج فیلترشکن‌ها این سیاست را شکست داد.

تاریخ ۱۸۰ ساله رسانه‌های جمعی و سانسور و فیلترینگ که در سه دوره مختلف تکرار شده است، حکایت از آن دارد که گویا در سنت سیاسی ایرانی کسانی از گردش اطلاعات بیمناک هستند. ترس مانع از تصمیم‌گیری درست است. در تمام این سال‌های طولانی ترس از گردش اطلاعات و اتکا به تک‌صدایی در رسانه‌ها موجب شده است جریان‌تانی قادر به مشاهده و درک واقعیت‌های جاری نشوند و از آنها عقب بیفتند و زمانی آگاه شوند که کار از کار گذشته و توان مهار باقی نمانده است.

اگر دولت و سایر نهادهای تصمیم‌گیر به فکر حضور مؤثر در فرآیند گردش اطلاعات باشند، جز این راهی ندارند که با از میان برداشتن فیلترینگ امکان گردش اطلاعات در محیطی آزاد، امن و مسئول را فراهم کنند.

چهارشنبه ۹ آبان ۱۴۰۳
۲۶ ربیع‌الثانی ۱۴۴۶
۳۰ اکتبر ۲۰۲۴
سال بیست و یکم
شماره ۴۹۶۲
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

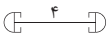

رئیس‌جمهور:

بنا نداریم از بانک‌ها

قرض کنیم

نمایندگان با ۱۴۶ رأی موافق کلیات لایحه بودجه ۱۴۰۴ را تصویب کردند

در «شرق» امروز می‌خوانید: سخنگوی دولت در پاسخ به «شرق»: صدای موافقان رفع فیلترینگ شنیده شده است • جلیلی همچنان خود را رقیب پزشک‌ها می‌داند؟

اقتصاددانان نسبت به افزایش فشارهای مالیاتی بر بخش تولید و بازار را کد هشدار می‌دهند

تیغ مالیات

گزارش تینیریک را در صفحه ۴ بخوانید

عراقچی در نشستی با رؤسای نمایندگی‌های خارجی مقیم تهران مطرح کرد

مأموریت جهانی برای مهار اسرائیل

برگزیده‌ها

«نعم قاسم» دبیرکل جدید حزب الله لبنان شد

طرح آتش بس ۲۸ روزه

جزئیات روز پرتنش شورای شهر تهران

تصادف در میدان شهدا درگیری در بهشت

گزارش «شرق» از نشست شامگاه دوشنبه شورای امنیت درباره حمله تروریستی اسرائیل به ایران

جدال در نیویورک

سهم ما از آسیا فقط یک جایزه

۱۲ معضل خودروسازی در ایران

نگاه

کوروش: از افسانه تا واقعیت

یادداشتی از احمد مسجدجامعی

این گزارش را در صفحه ۳ بخوانید. عکس: سپیدنگار شوق

یادداشت

ثمرات پیدایش حقوق مالکیت کارا

سیدجواد جمالی کارشناس اقتصادی

بسیاری از اندیشمندان اقتصادی (ریکاردو، داکلاس نورث، رونالد کوز، جان استوارت میل و...) بر این باورند که حقوق مالکیت کارا، سنگ زیربنای سایر عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی است. به بیان ساده حقوق مالکیت را می‌توان میزان اختیار و حق یک فرد برای استفاده، انتقال یا فروش انواع دارایی‌هایی (فیزیکی، مالی،

سرمایه‌ای، فکری و...) که در تملک اوست، تعریف کرد. چین زمان مانو رنویای رسیدن به جایگاه نخست میان ابرقدرت‌های جهان را در ذهن می‌پروراند. مانو برای تحقق این رؤیا، نظام برنامه‌ریزی متمرکز را سرلوحه کار خود قرار داد. مانو معتقد بود از این طریق، ظرف مدت ۱۵ سال تولیدات کشاورزی چین از بریتانیا پیشی خواهد گرفت. فوکویاما در کتاب فاخر «نظم و زوال سیاسی» چنین بیان می‌کند: حزب کمونیسم خود را برابر با قانون و حتی فراتر از قانون می‌دانست و حداقل حق و حقوقی را برای شهروندان قائل نبود. ازین‌بهره حق مالکیت خصوصی باعث شد کشاورزان انگیزه لازم برای زراعت بهتر و ارتقای بهره‌وری را نداشته باشند، بنابراین عدم امکان دستیابی به منفعت شخصی مانع از آن می‌شد که کشاورزان تلاش مضاعفی را برای تولیدات بیشتر به کار گیرند. رونالد کوز، برنده جایزه نوبل اقتصاد در کتاب «چین چگونه سرمایه‌داری شد» اشاره می‌کند برنامه مانو که تحت عنوان «برنامه جهش بزرگ» معرفی شده بود، باعث قحطی در چین و کشته شدن ۳۰ تا ۴۰ میلیون نفر بر اثر گرسنگی شد.

حال به روایت دیگری از تاریخ می‌پردازیم. اسپانیا در قرن ۱۶ به واسطه ناوگان دریایی قدرتمندی که در اختیار داشت، توانسته بود مناطق بااهمیتی از قاره آمریکا مانند مکزیک و پرو را تحت استعمار خود دربیورد. انگلیسی‌ها کمی با تأخیر نسبت به اسپانیایی‌ها کشورگشایی را آغاز کردند. آنها با گسیل دادن کشتی‌های جنگی خود به آمریکا و با فتح این منطقه در تلاش بودند تا همانند همتای اسپانیایی خود با استعمار بومیان منطقه از منابع طبیعی آنجا بهره‌مند شوند. آنها پس از رسیدن به ویرجینیا «گروه

پوش فکری توسعه، کتاب شرق و خانه اندیشمندان علوم انسانی بر گزار میکند

مراسم رونمایی از کتاب‌های

«روایت فرهنگ» و «روایت داریوش»

رونمایی از کتاب:

رونمایی از کتاب:

«روایت فرهنگ رجایی از مسئله توسعه در ایران»

«روایت داریوش آشوری از مسئله توسعه در ایران»

سخنرانان پنل اول:

مختار نوری (نویسنده کتاب)

فرهنگ رجایی

قدرت احمدیان

سخنرانان پنل دوم:

مختار نوری (نویسنده کتاب)

حسینعلی نوزدی

محسن رنایی

۳۳ ادامه در صفحه ۵

ضمیمه رایگان امروز روزنامه شرق

ویژه استان اصفهان

از روزنامه‌فروشی‌ها بخواهید

چهارشنبه نهم آبان ماه ۱۴۰۳ ساعت ۱۶ تا ۱۸

مکان: خیابان نجات الهی، جنب خیابان ورشو، خانه اندیشمندان علوم انسانی، سالن فردوسی

